

Arkiivaáššenr. 26/1061

<u>Ášši</u>	<u>Gos</u>	<u>Goas</u>
001/26	Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	24.02.2026-27.02.2026
010/26	Sámedikki dievasčoahkkin	10.03.2026-13.03.2026
	Sámediggeráđđi – dievasčoahkkináššit	-

Vedlegg

UiT-Rapport_Sjøsamenes_rettigheter_til_fiske_i_det_tradisjonelle_samiske_bosettingsområdet_24_10_2025

Áššeovddideapmi

Árvoštallan

Mearrádus

I. Sámediggi bivdá Sámediggeráđi:

- Čuovvolit ávžžuhusaid raporttas «Sjøsamenes rettigheter til fiske i det tradisjonelle samiske bosettingsområdet» mii lea dan birra ahte lága bokte ferte nannet vuoigatvuoda guolástit mearrasámi ássanguovllus
- Fuolahit ahte vuđolaččat árvoštallojuvvo leat go guolástusreguleremat mielde sihkkarastime sámi kultuvrra ávnnaslaš vuoddu
- Bargat dan ovdii ahte háhkkojuvvo viidát máhttovuodđu dainna ulbmiliin ahte eastadit ahte sierralobit/dispenseremat vuotnalinjjáin vahágahttet mearrasámi beroštumiid.

- Čuovvolit ávžžuhusaid lávdegottis mii galgá geahčadit ja árvvoštallat dorsketrålafatnasiid geatnegasvuoda-vuogádaga
- Bargat dan ovdii ahte Riikkaidgaskasaš mearradutkanráđdi (IECS) váldá mielde álgoálbmotmáhtu iežas rávvagiidda guollemáddodagaid hálddašeapmái, ja ovdánahtá servodatdieđalaš rávvagiid dasa movt guolástushálddašeapmi, doppe gos lea relevánta, sáhtá váikkuhit dasa ahte stáhtat devdet iežaset álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid álgoálbmogiid guovdu.
- Bargat dan ovdii ahte ášahuvvojit riikkaidgaskasaš álgoálbmotállianssat guolástussuorggis Davvi Atlánttas, earret eará dainna ulbmiliin ahte sihkkarastit ovdasteaddji álgoálbmotsearvama IECS bargui ja dan mearrideaddji orgánaide
- Bargat dan ovdii ahte ruoššaluosaid hárrái ášahuvvo ođđa hálddašanmodealla mii sáhtá sihke mearraluossabivdiide ja johkasamiide sihkkarastit vejolašvuoda ávkástallat dainna resurssain, ja nu beassat nannet iežaset ávnnaslaš kulturvuodu
- Oččodit ášahuvvot stáhtalaš doarja- dahje buhtadusortnega mii ollislaččat gokčá investerengoluid ođđa gitta ja aktiiva bivdoreaidduid háhkamii, dás maiddá gáidánuohti ja eará nuhtiid háhkamii, mat leat erenoamážit hábmejuvvon ja dohkkehuvvon nappo ruoššaluosa bivdui mearas almmá eará báikkálaš anadroma šlájaid dárbbasmeahtun darvehemiin, ja mat sáhttet váldojuvvot atnui go eiseválddit leat dakkár bivdoneavvuid dohkkehan ja go dat leat fidnemis
- Bargat dan ovdii ahte sihkkarastojuvvojit vejolašvuodát lotnolasat doaimmahit guolásteami ja eanandoalu

II. Sámediggi ávžžuha Norgga eiseválddiid fuolahit ahte:

- Sámi guovlluid álbmot ferte oážžut láchkanannejuvvon rievtti guolástit, eastadan dihte ahte mearrasamiid olmmošvuoigatvuodát rihkkojuvvojit
- Vuđolaččat árvvoštallojuvvo leat go guolástusreguleremat mielde sihkkarastime sámi kultuvrra ávnnaslaš vuodu. Go rabas joavkkus leat nu unna dorsearázat, de lea mearrasámi kultuvra vel garraseappot áitojuvvon. Lea dárbbaslaš doalahit earrevuodu, ja dás maiddá Riddoguolástusortnega dakkár dásis mii addá eallámuša guolásteddiide
- Sierralobit/dispensašuvnnat guolástit NVG-sallida vuotnalinjjáid siskkobealde badjel 15 mehter fatnasiiguin juolluduvvojit ovttrasáđiid Vuotnaguolástuslávdegottiin, ja ahte guoskevaš sámi beroštumit (omd. sámi guolástusorganisašuvnnat dahje báikkálaš vuoigatvuodalaččat) konsulterejuvvojit ovdalgihtii
- Gonagasreabbápolitihkka guorahallojuvvo ollislaččat
- Guolástusdirektoráhtta ja Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta fállet Bivdui konsultašuvnnaid boahhtevaš guolástusreguleremiid birra
- Sámi kultuvrra ávnnaslaš kultuvrra nannema dáfus ášahuvvo báikkálaš regulerejuvvon ruoššaluossabivdu gitta neavvuiguin mearas ja jogain, sámi guovlluid báikkálaš álbmoga várás
- Norgga ráđđehus bargá dan ovdii ahte álgoálbmotmáhttu váldojuvvo mielde dan máhttovuđđui man vuodul ICES addá rávvagiid, ja ahte álgoálbmogat váldojuvvojit mielde organisašuvnnaid mearrideaddji orgánaide
- Boanddat ja eará vuodđoealáhusdoallit dan erenoamáš doaibmaguovllus (namuhuvvon § 2a) luvvejuvvojit eará dietnasiid sisaboahtoráddjehusas, gč. Láhkaásahusa guolásteddiid ja bivdiid manntálla/guolásteddiid registara birra
- Mearrádušat rievdaduvvojit Láhkaásahusa guolásteddiid ja bivdiid manntálla/guolásteddiid registara birra, nu ahte boanddat eai hehttejuvvo geavaheamis dárbbaslaš áigodatbargoveahki

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi_001/26

EKL - mearráduš:

Álggahus

Sámedikki ealáhus- ja kulturlávdegoddi lea meannudan ášši 001/26 Mearraresursahálddašeapmi sámi guovlluin

2026. Lávdegoddi ovddida čuovvovaš evttohusa:

Mearkkašupmit

Mearkkašupmi 1

Mearkkašumi lea ovddidan Norgga Sámiid Riikkasearvi Henrik Olsen bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) Joavvna Vars Smuk, Katri Kitti, Nils Mikkel M. Somby, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell ja Sandra Márjá West, Johttisápmelaččaid listu (JSL) Per John Aslaksen Anti, Nordkalottfolket (NORD) Jan-Arvid Arnesen, Torfinn Johansen, Håvard Kristiansen, Øyvind Lindbäck ja Hilde-Kathrine Nilsen ja Sámi Bargiidoktavuođa (SB) Per Mathis Oskal dorjot.

Dát miellahtut čujuhit dasa ahte eiseválddit leat mearridan gáibádusa ahte buot mearkaregistrerejuvvon fatnasat galget ođđajagamánu 1. beaivvi 2026 rájes elektrovnnalaččat raporteret sállasa ja posišuvnna.

Mii oaivvildit ahte ulbmil oažžut buoret bajilgova ja dárkkisteapmi lea dehálaš, muhto oaivvildit seammás ahte go ášahuvvojit eanet raporterengáibádusat de buktet dat mearkkašahtti eanet hástalusaid olu vuotna- ja riddoguolásteddjiide.

Hui olu smávit fatnasiin lea dušše okte olmmoš fatnasis ja dávjá gáibideaddji dálkkis ja bargodilis. Gáibádus manuálalaš raporterena sáhtttá diekkár dilis dagahit stuorat riska go guolásteaddji ferte atnit áiggi ja fuomášumi hálddahuslaš áššiide dan sadjái go navigašuvdnii ja sihkkarvuhtii. Unnit fatnasiidda lea maid hástalus deavdit gáibádusa sállasa diedihit šlájaid mielde, go sirremii ja vihkemii gáibiduvvo buorre saji fatnasis.

Dat leat maid dokumenterejuvvon ahte molsašuddi diedihanoktavuohta ja teknihkalaš ráddjeyumit sáhttet dahkat raporterema váttisin dahje veaddjámeahtumiin, earenoamážit fatnasiidda mat guolástit guhkkin eret nannámis. Mii oaivvildit ahte guolásteaddjit eai galgá ránggášuvvot jus váilevaš raporterena lea teknihkalaš boasttuvuođaid, váilevaš oktavuođa dahje heahtedili geažil.

Maŋemus áiggiid lea boahán gáibádus ahte buot fatnasat galget leat merkejuvvon gps:in, mii lea mielddisbuktán liigegoluid ja eanet barggu guolásteddjiide. Dát mielddisbuktá maid eanet byrokratiija ja váttisin dáhká oassálastima sidjiide geat gullet smávit fanasjoavkkuide, ja sáhtttá maid hehttet rekrutterema.

Mii oaivvildit ahte eiseválddit berrejit árvvoštallat dakkár njuovžilis čovdosiid mat vuhtii váldet guolásteddjiid bargodili ja daid unnimus fatnasiid.

Mearkkašupmi 2

Mearkkašumi lea ovddidan Norgga Sámiid Riikkasearvi Henrik Olsen bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) Joavvna Vars Smuk, Katri Kitti, Nils Mikkel M. Somby, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell ja Sandra Márjá West ja Johttisápmelaččaid listu (JSL) Per John Aslaksen Anti dorjot.

Dát miellahtut fuolastuvvet go olu suohkanat heajos ekonomalaš dilli dihte bidjet deattu árbevirolaš sámi ealáhusaide ja vuoigatvuođaide. Go suohkaniin dađistaga lassána deaddu ekonomalaš dillái, de leat sii sorjavaččat das ahte gávdnat ođđa sisaboáduid. Danne váldet mánja vuotna- ja rittuguovllu suohkanat atnui mearraareálaid guollebiebmandoaimmaide nannendihte sisaboáduid Havbrukfondet ruhtademiin.

Dát miellahtut čujuhit dasa ahte dát dáhpháhuvvá dávjá guovlluin maid vuotna- ja riddoguolásteaddjit meastá agi beaivvi leat atnán ávkkástallamii ja ealáhusdoaimmaide. Go gilvu areálaide lassána, de dat sáhtttá mielddisbuktat stuora sisabahkkemiid árbevirolaš bivdinguovlluide ja nu goaridit mearrasámiid ealáhusvuođu, vuoigatvuođaid ja riektesihkkarvuođa.

Dát miellahtut oaivvildit ahte lea dárbu sihkarasit ahte suohkana ekonomii ja ii šatta jodihanfápmun mat goaridit sámiid vuoigatvuođaid. Mearraguovlluid ceavzilis hálddašepmi ferte vuhtiiváldit árbevirolaš sámi ealáhusaid ja fuolahit ahte vuotna- ja riddoguolásteddjiid beroštumit suodjaluvvojit.

Mearkkašupmi 3

Mearkkašumi lea ovddidan Bargiiddbellodaga (BB) Heidi Persdatter Greiner Haaker. Lávdegotti miellahttu Sámi Bargiidoktavuođa (SB) Per Mathis Oskal doarju.

Dát lávdegotti miellahtut deattuhit ahte mariidnaresurssat sámi guovlluin fertejit hálddašuvvot nu ahte dat sihkkarastet ássanvuodđu, ealáhusdoaimmaid ja sámi kultuvrra. Báikkálaš guolásteaddjiin fertejit duodas beassat iežaset lagasbirrasa resurssaide.

Dát miellahtut oaivvildat ahte árbevirolaš máhttu ferte eanet deattuhuvvot go hálddaša mariidna ja anadroma resurssaid.

Ruoššaluossa

Dát miellahttu deattuhit ahte ruoššaluossa lea duodalaččat uhkádussan báikái gullevaš luossamáddodagaide ja ekovuogádagaide.

Mihttu ferte leat ahte beaktileamos lági mielde bivdit ruoššaluosa hehttendihte bistevas čieggama norgga jogaide ja riddoguovlluide.

Dát miellahtut oaivvildit ahte:

- báikkálaš guolásteaddjit sihke mearas ja jogas fertejit leat mielde bivddus
- bivdoneavvut mat leat heivvolaččat selektiiva bivdui galget sáhttit váldot atnui doppe gos dat lea hárálaš
- stáhta ferte ordnet dárbbalaš reaidduid bargui
- sállasa galgá atnit resursan nu guhká go šládja gávdno

Lea sihke ehtalaččat riektá ja sámi árbevierru ávkástallat luondduresurssaid maid bivdá, ja ii diktít biepmu mannat duššas.

Báikkálaš bivdin ja mearrasámiid vuoigatvuodát

Dát miellahtut čujuhit dasa ahte vuotna- ja riddoguolásteapmi lea vuodđooasi mearasámi ealáhusa- ja kulturvuodus. Muddemat eai galgga hehttet smávvaskála báikkálaš guolásteami dahje addit stuorát aktevrraide ovdamuni mii čuohcá báikkálaš servodagaide.

Dorsketrolafatnasiid geatnegasvuoda-vuogádagat

Dát miellahtut mearkkašit ahte lea ásahuvvon stáhtalaš lávdegoddi mii galgá geahččat dorsketrolafatnasiid geatnegasvuoda-vuogádaga.

Dát miellahtut oaivvildit ahte Sámediggeráddi berre loktet ášši dievasčoahkkimii vai Sámediggi sáhtá oktasaš cealkámuša addit lávdegotti bargui.

Geatnegasvuoda-vuogádagas lea stuora váikkuhus vuotna- ja riddoservodagaid vuostáiváldinstruktuvrii, barggahusaide ja ássamii, ja danne berre dat ollislaččat meannuduvvot politihkalaččat Sámedikkis.

Evttohusat

Evttohus 1

Evttohusa lea ovddidan Norgga Sámiid Riikkasearvi Sandra Márjá West bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvvi (NSR) Henrik Olsen, Joavvna Vars Smuk, Katri Kitti, Ole-Henrik Bjørkmo Liffell ja Nils Mikkell M. Somby, Johttisápmelaččaid listu (JSL) Per John Aslaksen Anti, Sámi Bargiidoktavuođa (SB) Per Mathis Oskal ja Bargiidbellodaga (BB) Heidi Persdatter Greiner Haaker dorjot.

Odđa kuvlačuokkis I oasi lohppii:

Lasihit fokusa mot unnidit luossapredáhtoriid, ovdamearkka dihte njuorjju.

Evttohus 2

Evttohusa lea ovddidan Sámi Bargiidoktavuohta (SB) Per Mathis Oskal Norgga bokte. Lávdegotti miellahtut Norgga Sámiid Riikkasearvvi (NSR) Henrik Olsen, Joavvna Vars Smuk, Katri Kitti, Ole-Henrik Bjørkmo Liffell, Sandra Márjá West ja Nils Mikkell M. Somby ja Johttisápmelaččaid listu (JSL) Per John Aslaksen Anti dorjot.

Romalaččaid lohku I:

Rievdadusevttohus: Goalmmát kuvlačuokkis rievdaduvvo dánin:

- Bargat dan ovdii ahte háhkkojuvvo viidát máhttovuođu dainna ulbmiliin ahte bissehit oppalaš sierralobiid vuotnalinnjáid ektui ja bissehit sierralobiid mat dagahit ahte sámiid ávnnaslaš kulturvuodus hedjona. Eai addojuvvo oppalaš sierralobit sámi guovlluin.

Rievdadusevttohus: Njealját kuvlačuokkis rievdaduvvo dánin:

Sihkkarastit ahte lávdegoddi mii galgá geahččá ja árvoštallá dorsketroalafatnasiid geatnegasvuoda-vuogádaga vuhtiiváldá daid háhkkojuvvon historjjálaš vuoigatvuodaide mat sápmelaččain leat guollái dego resurssa. Eanet njuovžilis bivdovuogit ja fanasgeavaheapmi otná trolakonsešuvnnaide, dainna ulbmiliin ahte sihkkarastit ássama vuonain ja rittuin. Trolakonsešuvnnat main lea guollebuktin- ja guollebuvttadangeatnegasvuoda galget čuovvoluvvot nu ahte sii buktet sállasá gáddái vai dat buktet bargosajiid ja ássama rittus, jus dan eai ollašuhhte de galgá eriid geassit ruovttoluotta ja sirdit daid riddofatnasiidda.

Romalaččaid lohku II:

Liigeevttohus: Lasáhus 3 kuvlačuoggá lohpi:

- Eai addojuvvo obbalaččat sierralobit sámi guovlluin.

Evttohus 3

Evttohusa lea ovddidan Nordkalottfolket (NORD) Hilde-Kathrine Nilsen bokte. Lávdegotti miellahtut Nordkalottfolket (NORD) Håvard Kristiansen, Øyvind Lindbäck, Jan-Arvid Arnesen ja Torfinn Johansen dorjot.

Ollislaččat ráđi evttohusa sadjái:

Guolástusealáhus lea dehálaš norgga ekonomiiiii, ja árvohuksemii, ássamii ja bargosajiide miehtá rittu. Guolli gullá searvevuhtii ja Sámedikki mielas galgá dan hálddašit nu ahte boahteáiggis maid lea vuodđun ássamii ja bargosajiide.

Guolástanealáhus lea maŋemus 20 jagi ovdánan hui gánnáhahtti ealáhussan. Dát ovdáneapmi lea boahtán earrevuogádaga mielde man áidna mihttomearri lea leamaš ovddidit ealáhusa gánnáhahttivuođa. Muhto dát ovdáneapmi lea mielddisbuktán searvevuoda guolleresurssaid kapitaliserema ja privatiserema. Bivdofanaslogut, main lea bivdinlohpi, leat njiedjan 35 proseanttain 2004 rájes, ja fatnasat eai leat šat nu mánggabealálaččat.

Dát privatiseren dagaha divrrasin álgit guolásteaddjin, ja guoli oamasteapmi, mii lágas lea definerejuvvon searvevuoda resursan, lea dál priváhta ja hui gárži. Čanastus guolásteaddji ja fatnasa gaskkas nohkagoahtá go ožžot leat eanet fatnasat maid guolásteaddjit eai eaiggát. Seamma heajos ovdáneami oaidnit eari ja bivdofatnasa gaskkas. Dát ovdáneapmi lea maiddá bilidan unna riddoservodagažiid ovdii.

Mearraresursalága mihttomearri lea njealji oassái juhkkujuvvon. Guollesurssaid hálddašeapmi galgá leat guoddevaš, servodatekonomalaččat gánnáhahtti, gánnáhahtti ealáhussii ja hálddašeapmi galgá leat mielde váikkuheame ássamii ja bargosajiide rittus. Dattetge oaidná Sámediggi ahte ealáhusa gánnáhahttivuoda vuoruheapmi lea mielddisbuktán unnit vuoruheami ássamii ja bargodilálašvuhtii riddoguovllus. Sámediggi oaivvilda ahte servodatšiehtadus meara ja gátti gaskkas dasto lea rihkkujuvvon gánnáhahttivuoda ja kapitála fámu dihte.

Sámedikki mielas ferte vuoruhit deattuhit Mearraresursalága mihttomeari ássama ja bargosajiid birra rittus ja háliida deattuhit doaibmabijuid ja politihka mii buktá riddui ássama ja bargosajiid.

Lagas riddoguovlluid guollesurssaid fidnen ja mearrajuohku

Sámedikki mielas lea dehálaš ášahit bissovaš mearrajuogu ráddjejuvvon dispensašuvdnavejolašvuodaiguin. Dát doaibmabidju lea mearrideaddji vai suodjala riddolagaš guovlluid áhpebivdofatnasiid sisabahkkemis.

Vuotnaguolásteddjiide lea hástaleaddji go šaddet gilvalit áhpebivdofatnasiiguin riddolagaš resurssaid alde. Dát lea njuolgut oassálastilága ulbmila vuostá, mii lea heivehit bivdofatnasa bivdokapasitehta resursavuoddui, sihkkarastit ássama ja bargosajiid riddoguovlluin, ja maiddá láhčit dili háhkat mariidna resurssaid mat riddoálbmogii bohtet buorrin.

Sámediggi evttoha čuoovvovaš mearrajuogu:

- Riddoguolásteami johtinguovlu – dušše vuollel 15 mehtera guhkkosaš fatnasat ožžot bivdit
- Vuotnabivddu johtinguovlu – dušše vuollel 11 mehtera guhkkosaš fatnasat ožžot bivdit

Go mearrida bissovaš mearrajuogu ja ráddje dispensašuvdnavejolašvuodaid, de leat ovdamunit:

1. Suddjet riddolagaš guovlluid: Mearrajuohku lea mielde seailluheame rittu ekovuogádagaid ja sihkkarastime guoddevaš guolásteami.
2. Ovddidit báikkálaš árvohuksema: Go ráddje beassama riddolagaš merrii, de addit báikkálaš bivdiide buoret vejolašvuodaid bisuhit bargosajiideaset ja váikkuhit báikegottiide.
3. Movttiidahttit nuppástuhttimii: Mearrajuohku sáhtá maiddá movttiidahttit áhpebivdofatnasiid ohcat eará bivdoguovlluid ja heivehit iežaset rievdan dilálašvuhtii. Sámedikki mielas lea duođas áigi ahte eiseválddit vuhtiiváldet sin vuorjašumiid ja bivdá bissovaš mearrajuogu mas leat ráddjejuvvon spiehkastanvejolašvuodas.

Mearrasámi servodaga deattuhannjuolggadus

Earrevuogádaga ásaheapmi 1990:s billistii vuotnabivdiid ovdii. Riddoservodagat biedžanedje, ja mearrasámi kultuvra hedjonii vel eanet stáhta earrepolitihka geažil.

Finnmárkkulága čuoovvuleapmin ásaheavui riddoguolástanlávdegoddi, juste fal dainna ulbmiliin ahte sihkkarastit vuoigatvuodaid ja doaimmaid mat positiivvalaččat váikkuhit mearrasámi kultuvrii ja servodahkii. “NOU 2008/5: Vuoigatvuodasat bivdit mearas olggobealde Finnmarkku” geigejuvvui guovvamánus 2008 ja lávdegotti evttohus muhtun muddui čuoovvuleapmi Mearraresursalága, Oassálastilága ja riddoguolástusortnega bokte.

Maŋŋel lea maiddá Riikarevišuvdna «Undersøkelse av kvotesystemet i kyst- og havfisket mellom 2004-2018» bokte gávnahan ahte dálá earrevuogádat lea hejot váikkuhan máŋgga riddoservodaga guolástandoaimmaide.

Riddoservodagat leat mearrasámi kultuvrra geađejuolggit, eaige dat nagot guoddit vel eanet earrevuolidemiid

unnimus fanasjoavkkuide. Leat dát fatnasat mat dollet riddoservodagaid ja iešguðet mearrasámi báikegottiid joðus.

Jus dáid fanasjoavkkuid earit vuoliduvvojit vel 31 %, de dat oba sihkkarit billista vuotnaguolásteddjiid ovdii ja riddoservodagat ja mearrasámi kultuvra ja servodat vel eanet hedjona.

Sámediggi čujuha Mearraresursalága 11. § 6. laððasii. Láhka geatnegahtta eiseválddiid deattuhit sámi geavaheami, ja makkár mearkkašupmi dán geavaheamis lea sámi báikegottiide go earit ja eará mariidna resurssaid muddemat juhkkovvojit.

Dát deattuhannjuolggadus guoská olles doaibmaguvlui mii lea mearriduvvon oassálastilága 21. § 3. laððasis.

Sámediggi vuordá ahte deattuhannjuolggadus čuvvojuvvo earrejagi 2025 eriid juohkimis.

Riddoguolástanortnet ja vuotnaguolástuslávdegoddi

Sámediggi deattuha ahte riddoguolástanortnega ollislaš earri lea hálldahuslaš doaibma mii galgá leat mielde ollašuthtime Mearraresursalága ulbmila ja mearrasámi kultuvrra deattuheami.

3000 tonna vuolimus earri lea bisson 2011 rájes, ja dan ii sáhte lohkat progressiivan dan ulbmila ektui ahte fuolahit mearrasámi guolásteami ja kultuvrra.

Sámedikki mielas Prop. 70 L (2010-2011) mihttomeari čuoovvuleapmi gáibida ahte vuolimus earri lasihuvvo Stuoradiggeproposišuvnna ulbmiliid mielde. Sámedikki mielas dán ortnega vuolimus earri galggašii leat 8000 tonna. Dat buvttášii eanet doaimma gáddái. Go riddoguolástanortnega geográfalaš guovlu viidu, de ferte vuolimus eari lasihit.

Sámedikki mielas riddoguolástaneari ferte lasihit ja geográfalaš doaibmaguvlu viidut. Smávvatnasiid dáhkiduvvon dikso- ja sáideari ferte lasihit, ja Vuotnaguolástuslávdegoddi ferte oazžut eanet ekonomalaš rámmaid iežas bargui.

Váikkuhusčielggadeapmi ja konsultašuvdnageatnegasvuohta

Váikkuhusčielggadeamit das movt guolástuspolitihka rievdadusat váikkuhit mearrasámi guolásteapmái ja kultuvrii fertejit šaddat mearrideaddji oassin eiseválddiid mearrádusvuodus. Lea dehálaš oazžut dan bissovaš ja dábálaš práksisin ovddasguvlui.

Mii čielgasit oaidnit ahte guolástuspolitihkka njuolgut váikkuha mearrasámi kultuvrii, erenoamážit vuotna- ja riddofatnasiid muddemiiguin. Lea vuorjašuthti go dakkár váikkuhusčielggadeamiid eai daga ovdal. Sámediggi vuordá ahte eiseválddit čuoovvut Riikarevišuvnna ávžžuhusa laktit váikkuhusčielggadeami oassin mearrádusvuodui.

Sámediggi ávžžuha eiseválddiid addit mearrasámi guolástanorganisašuvdnii, Bivdui, konsultašuvdnarievtti guolástusáššiin mat váikkuhit vuotna- ja riddofatnasiidda. Seamma láhkai go NBR ovddasta boazodoalu beroštumiid, de lea Bivdu mearrasámi guolástusa dehálaš ovddasteaddji. Dat mielddisbuvttášii eanet fáttmasteaddji ja ollislaš mearrádusproseassa mii vuhtiiváldá buot relevánta beliid.

Árbevirolaš luossabivdu

Sámediggi vuorjašuvvá luosa dihte. Min luossajogat leat eanas davvi-atlántalaš luosaid goððanbáikkít. Go luossajogaid bivdu muddejuvvo, de fertejit buohkat searvat muddemiidda.

Maŋemus jagiid leat gáidánuohtunáiggit sakka gáržon, mii lea árbevirolaš mearrasámi luossabivdovuohki. Árbevirolaš bivdu ferte vuhtiiváldojuvvot muddemiin, go luossabivdu jogas ja mearas lea nanu kulturguoddi.

Mii fertet čohkket sihke johka- ja mearrabivdiid vuosttildit duohta áitagiid, nugo luossapredáhtoriid, nuoskkideami ja industriijaváikkuheami, nugo omd. guollešaddameiid. Unnimusat liikka dehálaš lea buorebut dárkkistit lobihis luossabivddu mearas, ja garraseappot ránggáštit sin geat lobihemiid bivdet ja dainna lágiin billistit duodalaš

luossabivdiid ovdii.

Nissonguolásteddjiid rekruteren

Nissonguolásteddjiid lea dehálaš rekrutteret mángga ášši dihte. Vuosttažettiin lea dásseárvu mearrideaddji guoddevaš servodagas. Go fátmasta nissonolbmuid guolástusealáhussii, de sihkkarastit mii ahte goappašiin sohkabeliin leat seamma vejolašvuodát searvat ja ávkkástallat resurssaiguin. Nissonolbmui leat maiddá iehšguđet perspektiivvat ja gálggat mat riggođahttet ealáhusa. Bargoveaga mánggabealatvuohta sáhtá buvttihit innovatiiva čovdosiid ja buoridit mearrádusdahkamiid.

Dasto lea dehálaš ahte lea viiddis rekrutterenvuođu ceavzilis guolástusealáhusa bisuheapmái. Go fátmasta nissonolbmuid, de sihkkarastit mii ealáhusa aktiivvalaš bivdiiguin. Dát sáhtá buktit guhkesáigásaš stuorruma ja dássetvuođa. Nissonolbmot geat oassálastet guolástusealáhussii sáhttet maiddá leat mielde buorideame báikegottiid ekonomijja, juoga mii mielddisbuktá ceavzilis báikegottiid.

Nissonguolásteaddjit leat maiddá rollamodeallat nuorat buolvvaide, ja movttiidahttet eanet nieiddaid árvvoštallat karriera guolástusealáhusas. Go rekrutteret eanet nissonguolásteddjiid, de hábmet eanet searvadahtti, innovatiivvalaš ja ceavzilis ealáhusa mii reflektare olles servodaga.

Sámediggi vuordá ahte eiseválddit vuoruhit nissonolbmuid rekruttereneareortnegis.

Searvevuođa earit

Sámedikki mielas dálá earreortnet lea rivven rittus guolástanrivttiid. Bivdoeriid vuovdinvejolašvuohta ferte heaittihuvvot boahtteáiggis, go earrevuovdin váikkuha searvevuhtii ja privatisere oktasašvuođa mariidnaresurssaid. Searvevuođa buriid privatiseren dagaha dássehisvuođaid rittus.

Lagasvuohta resurssaide šaddá kapitála vuollái, ja dát politihkka rihkku servodatšiehtadusa resursalagasvuođa birra árvoháhkama vuodđun báikegottiin.

Sámedikki mielas ii galgga leat lohpi vuovdit bivdoeriid, ja jus jođihahtti earreortnegiin galgá joatkit, de ferte geassit earis juohke háve go jođiha eari. Sámediggi árvala fanasearis geassit unnimusat 20 % go vuvdojuvvo. Dat mii gessojuvvo manná oktasašvuhtii ja juhkkovuovvo ovdamearkka dihte rekruttereneriide.

Strukturearit mat nohkat

2026:s nohkagohtet vuosttáš strukturearit ja daid berre geavahit nannet šárkafatnasiid doaibmavuođu obbalaččat ja rabas joavkku earenoamážit. Sámediggi evttoha daid geavahit rabas joavkku oppalašeari lasihit duppalit dálá oassemeari ektui.

Resursareantovearuhus

Guolleuvuođoávdnasiid muohkadeapmi lea dehálaš báikkálaš bargosajiid ja árvvu háhkamii. Dát industriija lea riddoservodagaid geađgejuolgi, ja Sámedikki mielas lea dárbu ásahtit resursareantovearuhusa daidda guolleávdnasiidda mat eai reidejuvvo bivdoguovllus.

Buot sálaš lea merkejuvvon, MSC-dohkkehuvvon ja dan sáhtá čatnat bivdoguvlui, ja danne lea vejolaš guorrat gos guolli lea boahán. Sámediggi dárkkuha ahte galmihuvvon varas čollekahtes guolli geavahussii galgá spiehkastit resursareantovearuhusas, go dat buktá riddofatnasii dietnasa ja riddoservodagaide barggu ja ássama.

Dakkár vearuhus váikkuha positiivvalaččat riddoguovlluide go doarju vuotna- ja riddofatnasa infrastruktuorra bajásdoallama. Dasa lassin lea dehálaš dovddastit ahte ruoná molsun maiddá gáibida nuppástusaid riddo- ja vuotnafatnasiin.

Go váldá atnui resursareantovearuheami, de sáhtá viiddidit infrastruktuorra ja addit ekonomalaš doarjaga fatnasiid

dárbblašlaš nuppástuhttimiidda. Dát lea dehálaš lávki sihkkarastit ceavzilis boahtteáiggi riddoservodagaide ja bisuhit mávssolaš mearrabiebmoindustriija Norggas.

Sisaboahторáđji

Sisaboahторáđji beassat mielde guolástuslohkui ja Blad A:i ja B:i lea bisson máŋga jagi.

Sámedikki mielas ferte dáid sisaboahторáđjiid muddet, ja vuodđoealáhuseid lotnolasdoaimmaheapmi galggašii spiehkastit dain sisaboahторáđjiin. Ovdamearkka dihte beassá mearrafanasbargi spiehkastit sisaboahторájis, muhto vuotnaguolásteaddjis gii maiddái bargá eanadoaluin, ii leat seamma sihkarvuohta iežas lotnolasdollui.

Mearrasámi ealáhusárbevieruin leat álo lotnolasat bargan iešgudet vuodđoealáhusaiguin. Danne dálá njuolggadusat sakka billistit mearrasámiid árbevirolaš buohtalasdoaluid ovdii.

Evttohus 4

Evttohusa lea ovddidan Bargiidbellodaga (BB) Heidi Persdatter Greiner Haaker. Lávdegotti miellahttu Sámi Bargiidoktavuođa (SB) Per Mathis Oskal doarju.

Lassievttohus: Odda kuvlačuoggát II oassái:

- Ahte ruoššaluossa lea amas guollešládja mii uhkida báikkái gullevaš luossamáddodaga ja ekovuogádaga, ja dan eastadeapmi ferte dahkkot bivdimiin hehttendihte bistevaš cieggama norgga jogaide ja riddoguovlluide.
- Ahte ruoššaluosa bivdu ferte nu guhkás go vejolaš dahkkot mearas ovttasbargguin báikkálaš guolásteddjiguin ja vuoigatvuodalaččaiguin.
- Ahte sálaš geavahuvvo resursan doppe gos lea vejolaš, sámi árbevirolaš ceavzilis luonddugeavaheami ja prinsihpa vuodul ahte biebmu ii galgga mannat duššas.

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovaččat: Sámediggi doarju muđui sámediggeráđi árvalusa.

Sámedikki dievasčoahkkin _010/26

DC - mearrádus: